

Anja Jelovšek

Izbrane risbe

7. 2.–24. 3. 2018

artKIT, Glavni trg 14, Maribor
KID KIBLA, Maribor, Slovenija

Anja Jelovšek: Apparatus humanus

Anja Jelovšek ustvarja prav posebne knjige. Kar spravlja na papir, bi lahko imenovali pisava. A v bistvu se sprašuje, kaj je risba ... Seveda, tudi pisanju z roko lahko rečemo risanje. V današnjem času digitalnih pomagal namreč eno vse bolj postaja tudi drugo. Veščina. Kot kaligrafija, ki se na Kitajskem že več kot 2.200 let obravnava kot najvišja oblika umetnosti in še vedno je tako.

Od 3. stol. pr. n. št. do leta 1911 je Kitajsko upravljala civilna birokracija učenjakov-uradnikov pod cesarjem. Najprej jih je imenoval cesar in jih kasneje zaposlil po sistemu civilnega preverjanja; učenjake so izobraževali v moralnih naukih konfucijanskih klasikov. Učenjaki so morali biti idealno obdarjeni z notranjo vrlino – plemenit značaj in moralna integriteta – ter zunanjo prefinjenostjo – kultivirani in usposobljeni v prefinjenih umetnostih poezije, kaligrafije, slikarstva in glasbe. Lahko jih imenujemo kar štiri popolnosti.

Umetniške in izrazne lastnosti kaligrafije so neodvisne od pomenov pisanih besed. In Anja Jelovšek je svojevrstna kaligrafistka, ki na papir zapisuje, rečejo znanstveniki, umetniki pa, zarisuje elektrokardiogram (EKG) bitja svojega srca v enem mesecu. Telo postane generator aktivnosti, avtonomno orodje, iz katerega izbrani vmesnik neodvisno od naših hotenj prebrano, odslikano, zaznano prevede v sosledje določenih parametrov, ki jih nato sestavi v diagram, prestavi v risbo oziroma predstavi kot svojevrsten zapis na papirju. Iz te slike potem današnji učenjaki preberejo konkretno sporočilo, zanje je torej zelo natančno kodirana pisava, medtem ko jo drugi obravnavamo kot risbo, nekakšno kaligrafijo, ki ni odvisna od sporočilnosti videnega.

Že pri poskušanju razumevanja tako nastalega dela se prepletata – vsaj – dva kodirna sistema: pisanje, saj ne gre za standard črkovnih znakov, ki jih umevamo kot pisavo, ampak za znake, ki zahtevajo strokovno usposobljenost, da jih znamo prebrati; in risanje, kar vidimo na papirju ostali, brez posebnega (medicinskega) znanja, pri čemer pa se soočimo z drugačnim znakovnim tolmačenjem, z likovno 'govorico'.

Le postopek je pri tako nastali risbi obrnjen. Po klasičnem postopku gredo impulzi iz telesa skozi ročne veščine na papir, medtem ko tukaj riše aparat, pri čemer je umetnica njegov vir, izhodišče, vzpodbuda. Oseba kot navdih stroju, kot iniciacija končne akcije, kot umetniška muza s svojim telesom, duhom in srcem.

Razmišljanje o povezovanju človeka in stroja, WoMan-Machine, se kaže tudi v repetitivnosti njene geste, ki neposredno pride do izraza v drugih delih, kjer s ponovitvami enake poteze riše domala iste oblike na papir, ki bi se lahko nadaljeval tudi izven razstavnega prostora, v neskončnost. Ponavljajoči vzorci nam dajejo vtis avtomatizma, kjer njena roka 'igra' vlogo stroja, saj namesto inspirativnih, hipnih, kaotičnih ustvarjalnih porivov naletimo na racionalno mehansko, trajajočo identičnost, strogo nadzorovanost zabeleženega. Roka postane zapisovalno orodje človeškega stroja, ki s pomočjo možganskega vmesnika zapolnjuje praznino dolgega papirnega traku. Papir postane zrcalo rutinskosti in izpraznjenosti tega aparata, naš 'humanus apparatus' pa se prelevi v orodje za (umetniško) reprodukcijo. Čeprav smo tako različni, delujemo v bistvu isto. Ko se naš stroj pokvari, ga je treba popraviti. Nekaterih več ni mogoče popraviti, drugi nastanejo.

Kje je meja med produkcijo in reprodukcijo, se lahko vprašamo v naši, digitalni dobi, v času simulakrov, navideznih, razširjenih, mešanih, potopitvenih resničnosti, v svetu 3D računalniških modelov, v okolju tehnološke simulacije vsega možnega, tudi možganskih valov. Potem vidimo, da ti delujejo zelo bazično, kot prenašanje elektromagnetnih signalov med dvema točkama. In to pri vseh ljudeh enako. Oziroma pri vseh živih bitjih. In v vesolju nasploh. Vse ima svoj naboj, vse je in vsi smo v elektromagnetnem polju, vse komunicira med seboj, vse se giblje, vse ima svojo frekvenco in valovno dolžino, pa če deluje ali ne. Smo skupnosti ljudi in strojev. Naše reakcije so velikokrat avtomatične. Akcija – reakcija. Vmes pa električni impulzi. Kot pri strojih.

Anja Jelovšek se v ustvarjalnih procesih sprašuje, kje je samo umetniško delo, ali v ostanku na papirju ali v trenutku nastajanja dela, kaj je (lahko) risba, ali je manualno risanje, namenjeno zarisovanju časa, ali risbe, nastale s pomočjo tehnologije. Skupna točka del je ukvarjanje z risbo kot procesom, bolj kot na končno delo (risbo) se avtorica osredotoča na proces risanja, dela pa niso zgolj preizpraševanje ter prehajanje medija, ampak se pogosto dotikajo vprašanj bivanja, eksistence in časa.

V končni postavitvi na razstavišču te risbe presegajo svojo formo (risbe) ter se manifestirajo kot dokumentacije, objekti, instalacije in performansi – mnoge izmed risb so nastale skozi performativno prakso in razstavljeni dela so ostanki take »performativne« prakse. Pogosto dokumentirajo avtoričin pretekli čas, izražen skozi proces risanja, pa naj bo to skozi izrisovanje s pomočjo tehnologije ali umetničino lastno zarisovanje. Združujejo bivanje z ustvarjanjem oziroma predstavljajo (mnogokrat avtomatski) prevod oziroma prenos le-tega.

Ko na Kitajskem vse bolj bijejo plat zvona, da mladina postaja nepismena, saj ne zna več pisati, ker od neprestane uporabe digitalnih pripomočkov ne znajo več pismenk in ta ročna spretnost izginja, bi lahko pri nas opozarjali podobno: koliko mladih ima zaradi digitalne pismenosti in računalnikov v šolah, še prej pa že doma težave s pisanjem oziroma koliko ljudi danes sploh še piše, ko vsi tipkajo. Iz pismenega človeka se spreminjamo v tipkarskega človeka in za Anjo Jelovšek lahko rečemo, da je vmesnik ravno na tej črti, na tanki liniji, na razliki med pisavo in risbo: njeno delo je prav posebno pisanje in rečemo mu risanje, lahko pa tudi kaligrafija vsakdanjika ali grafični zapis življenja, v katerem človek in stroj postajata eno.

– Peter Tomaž Dobrila

Anja Jelovšek: Izbrane risbe

otvoritev razstave: sreda, 7. februar 2018, ob 18. uri

zajtrk z umetnico: četrtek, 8. februar 2018, ob 10. uri

Na ogled do 24. marca 2018.

Razstavišče artKIT, Glavni trg 14, Maribor
torek–petek 10.00–13.00 in 17.00–19.00, sobota 10.00–13.00

KIBLA

KID KIBLA sofinancirajo Ministrstvo za kulturo RS in Mestna občina Maribor, projekt RISK CHANGE (2016–2020) sofinancira program Ustvarjalna Evropa Evropske Unije.